

4 Sistema educatiu

El sistema educatiu és pioner en la incorporació de l'educació ambiental, encara que la introducció formal i reglada s'hi produí just l'any 1990, amb l'aprovació de la Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE). Aquesta llei considera com a principis educatius fonamentals, entre d'altres, la relació amb l'entorn social, econòmic i cultural, i la formació en el respecte i la defensa del medi ambient.

La LOGSE també estableix que l'educació ambiental és una àrea o un eix transversal, com ho és l'educació per a la pau, l'educació per al consum o per a la igualtat. Això implica que totes les àrees o disciplines han d'adoptar una perspectiva ambiental en tot el procés de desenvolupament del currículum. Així doncs, s'opta per l'ambientalització més que per la definició d'uns continguts específics d'educació ambiental.

Aquest marc ha resultat bàsic per impulsar i consolidar experiències d'educació ambiental en els centres educatius; en la pràctica, però, les limitacions i els obstacles per al desenvolupament dels eixos transversals en general, i per a l'educació ambiental en particular, són molt potents, de manera que depèn del voluntarisme i la motivació de persones concretes. Actualment, però, som en un període d'incertesa, donat que la Llei Orgànica de Qualitat de l'Ensenyament (LOCE), que entrà en vigor el gener de 2003, no fa referència a l'educació ambiental.

Una de les principals mancances és l'escassa o inexistent formació inicial en educació ambiental del professorat de tots els nivells. Altres obstacles destacats són l'organització dels centres (infraestructures, horaris, manca de flexibilitat organitzativa, espais, etc.), el currículum escolar (encara compartimentat en les disciplines tradicionals i massa carregat per incloure la transversalitat) i la manca de recursos adaptats i adaptables a cada realitat educativa. Els principals reptes i línies de treball estan en la coherència ambiental i els plans d'ambientalització com a instruments alhora de gestió i d'educació ambiental als centres escolars.

Tot i això, el sistema educatiu formal és un marc d'acció privilegiat per dur-la a terme: disposa de professionals altament qualificats, recursos, infraestructures i organització específicament educatives, com també uns destinataris en una edat i en una situació òptimes per a l'educació. La qualitat i quantitat de recursos humans, materials i econòmics que es destinen a l'educació i la formació és en aquest marc d'acció superior a qualsevol dels altres.

Sectors:

El sistema educatiu està constituït, a més del professorat i l'alumnat, per les entitats que hi tenen un paper destacat. Es considera dividit en aquests sectors:

- 1. Ensenyament formal.** Comprèn els professors, alumnes i personal no docent del sistema educatiu reglat, institucionalment estructurat i amb un programa d'estudis planificat, adreçat a assolir uns determinats objectius educatius. Consta dels següents nivells: educació infantil, educació primària, educació secundària obligatòria, batxillerats, formació professional i educació de persones adultes.
- 2. Administració educativa.** La Conselleria d'Educació i Cultura compta amb les direccions generals competents en la matèria, a més dels camps d'aprenentatge i els centres de professors.
- 3. Associacions de mares i pares d'alumnes.** Aquestes poden tenir un paper destacat en els consells escolars, en el desplegament d'activitats escolars i extraescolars, i en l'extensió de l'educació ambiental a l'àmbit domèstic i quotidià, en coherència amb la tasca dels centres.
- 4. Altres.** Encara que són objecte d'anàlisi a altres marcs d'acció, també cal tenir presents les diverses entitats, institucions i empreses que realitzen programes educatius i recursos adaptats als centres educatius (consultores, caixes d'estalvis, ajuntaments, administració ambiental, associacions ecologistes, editorials, etc.). També es contempen aquí les entitats que treballen de forma exclusiva a l'entorn del sistema educatiu (sindicats d'ensenyants, associacions de centres, associacions d'alumnes, etc.).

4 Sistema educatiu

Objectius interns

Sectors:
Ensenyament formal

Organització

4.1. Adaptar l'organització escolar per tal que es puguin realitzar experiències d'educació ambiental

- 4.1.1.** Realització de reunions sistemàtiques de persones, equips o centres que treballin l'educació ambiental.
- 4.1.2.** Foment de la participació mitjançant horaris flexibles, reserva de temps específics per al treball en equip, i utilització d'altres espais educatius.
- 4.1.3.** Creació de la figura de responsable de l'educació ambiental en els centres educatius, amb les compensacions i responsabilitats pertinents.
- 4.1.4.** Inclusió de l'educació ambiental als documents d'organització (Projecte Educatiu de Centre, Reglament de Règim Intern, Projecte Curricular de Centre, Projecte Lingüístic de Centre, etc.).
- 4.1.5.** Realització d'estudis per detectar les necessitats reals dels centres educatius en matèria d'educació ambiental.
- 4.1.6.** Foment de la participació activa d'alumnes i professors en la resolució de problemes ambientals al domicili, al barri, al municipi, etc.
- 4.1.7.** Suport als projectes d'ambientalització dels centres i a la realització d'ecoauditories, amb participació de la comunitat educativa.
- 4.1.8.** Establiment de mecanismes que facilitin la tasca del professor en la realització de visites didàctiques de contingut ambiental.

4 Sistema educatiu

Objectius interns

Sectors:
Administració educativa

Organització

4.2. Adequar l'administració educativa a les necessitats que deriven del desenvolupament de l'educació ambiental als centres educatius

- 4.2.1.** Formació ambiental del personal que presta serveis a l'administració educativa.
- 4.2.2.** Introducció de criteris ambientals a la normativa que regula la construcció, les reformes i el funcionament dels centres i equipaments educatius i els seus serveis i instal·lacions.
- 4.2.3.** Ambientalització de l'estructura i funcionament de l'administració educativa.
- 4.2.4.** Establiment d'acords i convenis amb altres conselleries, administracions i entitats privades per tal de desenvolupar l'educació ambiental als centres educatius, amb una oferta articulada i coherent.
- 4.2.5.** Participació en la creació i el manteniment del Centre d'Informació i Documentació Ambiental.
- 4.2.6.** Creació d'una web i un fòrum dins *Xarxipèlag* específicament dedicada a la difusió d'iniciatives i intercanvi d'experiències en el camp de l'educació ambiental.
- 4.2.7.** Impuls de mesures de mobilitat sostenible per a l'accés als centres i equipaments educatius.
- 4.2.8.** Incorporació de l'educació ambiental als llibres de text de totes les àrees i nivells.

4 Sistema educatiu

Objectius interns

Sectors:
Ensenyament formal

Formació permanent del personal

4.3. Incorporar la formació ambiental a la formació permanent del professorat d'educació infantil, primària i secundària

- 4.3.1. Elaboració d'un pla específic de formació permanent d'educació ambiental (per a professorat, equips directius, etc.), incloent-hi el disseny d'activitats de formació ambiental a distància.
- 4.3.2. Incorporació d'activitats d'educació ambiental als programes de formació permanent.
- 4.3.3. Inclusió de la formació en matèria de medi ambient i educació ambiental a les proves d'accés a la funció docent.
- 4.3.4. Foment de la formació i continuïtat de grups de treball i seminaris que tractin temes relacionats amb l'educació ambiental.
- 4.3.5. Realització d'estudis per determinar els coneixements i interessos en relació amb l'educació ambiental per part dels professors.
- 4.3.6. Organització de jornades, trobades i seminaris per intercanviar informacions i experiències sobre educació ambiental, dintre i fora dels centres educatius.
- 4.3.7. Establiment d'un sistema de facilitats, reconeixement i incentius específic per al professorat que participi en activitats relacionades amb el medi ambient i l'educació ambiental.
- 4.3.8. Potenciació de la participació del professorat en projectes d'innovació i investigació educativa de caràcter ambiental.

4 Sistema educatiu

Objectius interns

Sectors:
Altres

Formació permanent del
personal

4.4. Contribuir a la formació permanent del professorat d'infantil, primària i secundària

- 4.4.1. Realització d'activitats de formació permanent del professorat en educació ambiental.
- 4.4.2. Proposició d'incloure l'educació ambiental als plans de formació permanent del professorat.
- 4.4.3. Proposició d'incloure la formació en medi ambient i educació ambiental a les proves d'accés a la funció docent.
- 4.4.4. Establiment de convenis de cooperació amb les conselleries competents per a la realització de programes de formació permanent del professorat en matèria de medi ambient i educació ambiental.
- 4.4.5. Difusió a través dels òrgans de comunicació sindicals d'informacions i orientacions relacionades amb l'educació ambiental.
- 4.4.6. Incorporació de compromisos relacionats amb la sostenibilitat i l'educació ambiental als estatuts dels sindicats.
- 4.4.7. Inclusió de criteris relacionats amb l'ambientalització de centres a les negociacions al sector públic, concertat i privat de l'ensenyament no universitari.

4 Sistema educatiu

Objectius interns

Sectors:
Administració educativa

Formació permanent del personal

4.5. Promoure l'educació ambiental a l'activitat dels Centres de Professors

- 4.5.1.** Creació d'una assessoria en educació ambiental a cada Centre de Professors, per tal d'organitzar activitats de formació permanent del professorat, assessorar els centres educatius en els seus plans d'ambientalització, coordinar els responsables de l'educació ambiental als centres educatius, etc.
- 4.5.2.** Establiment d'un pla de formació de formadors en educació ambiental, conjunt per a les Illes i específic per als Centres de Professors.
- 4.5.3.** Establiment d'acords de col·laboració amb la Universitat i altres institucions per tal d'aprofitar mútuament els recursos per a la formació en temes de medi ambient i educació ambiental.
- 4.5.4.** Difusió específica mitjançant els òrgans informatius propis dels programes, cursos, activitats i experiències d'educació ambiental propis i d'altres institucions o entitats.
- 4.5.5.** Promoció d'investigacions sobre aspectes relacionats amb l'educació ambiental al sistema educatiu (percepcions i idees prèvies, recursos, metodologia, etc.).

4 Sistema educatiu

Objectius interns

Sectors:
Ensenyament formal

Millora de la qualitat de
l'activitat pròpia

4.6. Incorporar continguts d'educació ambiental al currículum de l'educació infantil, primària i secundària

- 4.6.1.** Foment i difusió d'activitats interdisciplinars, d'investigació i innovació en educació ambiental.
- 4.6.2.** Elaboració de projectes curriculars adaptats als diferents nivells basats en l'educació ambiental.
- 4.6.3.** Realització de projectes d'educació ambiental comuns entre centres educatius del mateix o de diferent nivell.
- 4.6.4.** Foment de l'avaluació sistemàtica dels projectes i experiències d'educació ambiental.

4 Sistema educatiu

Objectius interns

Sectors:
Ensenyament formal

Millora de la qualitat de
l'activitat pròpia

4.7. Incorporar els continguts ambientals als diferents estudis de formació professional

- 4.7.1.** Revisió dels currículums dels cicles formatius per introduir, reforçar o actualitzar els continguts d'educació ambiental, atenent les necessitats reals dels futurs treballadors i tècnics.
- 4.7.2.** Establiment de convenis entre les administracions, empreses i entitats per tal d'assegurar una formació professional ambiental adequada.
- 4.7.3.** Ampliació i potenciació de l'oferta de cicles formatius relacionats amb la gestió ambiental.
- 4.7.4.** Estudi de la conveniència i possibilitats d'establir cicles formatius sobre educació ambiental.
- 4.7.5.** Introducció dels aspectes ambientals en els criteris per a la selecció d'empreses i institucions on s'han de desenvolupar les pràctiques.
- 4.7.6.** Elaboració de material didàctic específic d'educació ambiental per als cicles i mòduls de formació professional.
- 4.7.7.** Potenciació de la participació del professorat en projectes d'innovació i investigació educativa de caràcter ambiental.

4 Sistema educatiu

Objectius interns

Sectors:
Associacions de mares i
pares d'alumnes

Millora de la qualitat de
l'activitat pròpia

4.8. Col·laborar en l'educació ambiental que es desenvolupa als centres educatius

- 4.8.1.** Participació en l'elaboració del Projecte Educatiu de Centre, tot establint propostes i compromisos en relació amb l'educació ambiental.
- 4.8.2.** Participació en els Plans de Coherència Ambiental dels centres educatius.
- 4.8.3.** Incorporació dels compromisos de caire ambiental als estatuts, plans d'acció i orientacions a les famílies de les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes i la seva Federació.
- 4.8.4.** Promoció i suport a activitats complementàries, extraescolars i vacacionals relacionades amb l'educació ambiental.
- 4.8.5.** Realització d'activitats, publicacions i jornades per difondre l'educació ambiental als centres educatius i a les famílies.
- 4.8.6.** Recomanació de comportaments familiars coherents amb els objectius establerts als centres (consum ambientalment responsable i solidari, reducció de residus, adquisició de material amb criteris de sostenibilitat).
- 4.8.7.** Promoció i suport a iniciatives per a la millora ambiental del domicili, el barri, la ciutat, etc.

4 Sistema educatiu

Objectius interns

Sectors:
Administració educativa

Millora de la qualitat de
l'activitat pròpia

4.9. Potenciar i millorar el servei dels Camps d'Aprenentatge dins el sistema educatiu

- 4.9.1.** Investigació sobre l'ús dels Camps d'Aprenentatge per part dels centres educatius i sobre les estratègies per integrar aquesta oferta al currículum educatiu dels diferents nivells.
- 4.9.2.** Instauració de nous Camps d'Aprenentatge en funció de les necessitats detectades, tenint present el mapa del conjunt d'equipaments públics existents.
- 4.9.3.** Realització d'un pla d'ambientalització integral dels Camps d'Aprenentatge.
- 4.9.4.** Incorporació dels Camps d'Aprenentatge als plans de formació permanent del professorat com a àmbits privilegiats per a aquesta activitat.
- 4.9.5.** Dotació adequada de mitjans per a la formació permanent del personal docent i no docent que treballa als Camps d'Aprenentatge.
- 4.9.6.** Constitució i potenciació d'un seminari permanent dels docents que treballen als Camps d'Aprenentatge per tal de millorar la comunicació, l'adopció d'estratègies conjuntes, l'optimització dels recursos, etc.
- 4.9.7.** Ampliació de l'oferta educativa dels Camps d'Aprenentatge amb activitats a realitzar en els centres educatius.

4 Sistema educatiu

Objectius interns

Sectors:
Altres

Millora de la qualitat de
l'activitat pròpia

4.10. Potenciar i millorar l'oferta d'activitats i recursos d'educació ambiental als centres educatius

4.10.1. Potenciació de l'elaboració i publicació de materials i recursos didàctics d'educació ambiental.

4.10.2. Planificació de l'oferta d'activitats i recursos en funció de les necessitats reals detectades als centres educatius.

4.10.3. Avaluació de les activitats i els recursos per a l'educació ambiental.

4.10.4. Col·laboració en la creació del Centre d'Informació i Documentació Ambiental.

4.10.5. Proposta de criteris de qualitat en l'oferta d'educació ambiental que arriba als centres educatius.

4 Sistema educatiu

Objectius interns

Sectors:
Ensenyament formal
Administració educativa
Associacions de mares i
pares d'alumnes
Altres

Millora de la qualitat de
l'activitat pròpia

4.11. Coordinar la informació sobre accions d'educació ambiental, mitjançant òrgans únics d'informació

4.11.1. Elaboració i difusió d'una Guia de Recursos d'Educació Ambiental que reculli tota l'oferta d'activitats, serveis i equipaments que es pot trobar a les Illes Balears.

